

הנחיות לתהליך התמחות בפסיכולוגיה קלינית

עודכן אוגוסט 2016

א. מטרות התוכנית ותכניה:

תוכנית ההתמחות במוסד להתמחות בפסיכולוגיה קלינית תספק למתמחה מסגרת התמחות מלאה, שעם סיומה יוכל המתמחה לעמוד בבחינת סיום ההתמחות ולהיות פסיכולוג קליני עצמאי. התוכנית חייבת לעמוד בכל דרישות חוק הפסיכולוגים, תקנות ההתמחות ונוהלי הוועדה המקצועית.

1. על המתמחה להגיע בסיום תהליך התמחותו לידיעה מעמיקה בגישה פסיכולוגית קלינית אחת לפחות, לפי בחירתו ובתיאום עם מדריכו. בנוסף לכך עליו לדעת בידיעה בסיסית גישה נוספת אחת לפחות.
2. על המתמחה להגיע ליכולת אבחון פסיכולוגי וכן לשימוש במושגים מתחום הפסיכופתולוגיה המקובלים גם בפסיכיאטריה כגון: DSM IV ו- ICD 10. לשם כך עליו לרכוש מיומנויות וידע בשיטות של ראיון קליני, הערכת מצבו של המטופל, העברת מבחנים פסיכולוגיים, צייוןם וכתובת דו"ח אינטגרטיבי על הממצאים.
3. על המתמחה להגיע ליכולת אינטגרציה של תהליכי אבחון וטיפול.
4. על המתמחה להגיע להכרת כללי האתיקה של הפסיכולוגים, והחוקים הנוגעים לעבודתם ולפעול בהתאם לכך.
5. מומלץ שהמתמחה ילמד ויתמצא באופן בסיסי בתחום הפסיכופרמקולוגי, במסגרת התמחותו האשפוזית.

ב. תנאים מוקדמים להתחלת ההתמחות:

"כישורים - תואר מוסמך בפסיכולוגיה במגמה קלינית או תואר בפסיכולוגיה ממוסד להשכלה גבוהה שאין בו מגמה קלינית; אם עיקר לימודיו לתואר המוסמך היה בתחומי הפסיכולוגיה הקלינית שהיא שוות ערך למגמה קלינית. הכל לפי קביעתה של הוועדה המקצועית". (תקנות הפסיכולוגים (אישור תואר מומחה) התשל"ט-1979)

1. **מתמחה ברישום זמני:** ניתן להתחיל את ההתמחות במוסד מוכר כמתמחה ברישום זמני לאחר סיום כל חובות הלימודים לקראת תואר מוסמך, למעט עבודת גמר או במסלול ישיר לדוקטורט וזאת, עם הצגת אישור מהאוניברסיטה המעיד על סיום הפרקטיקום וחובות הלימודים המקבילים לתואר שני. **כמתמחה ברישום זמני ניתן לצבור רק עד מחצית מתקופת ההתמחות, וזאת במהלך שלוש השנים שקדמו למועד הרישום בפנקס הפסיכולוגים. מתמחה במסלול ישיר לדוקטורט יכול לצבור עד מחצית ההתמחות במהלך שלוש השנים שקדמו לאישור הצעת הדוקטורט שלו.**
2. **מתמחה ברישום קבוע:** ניתן להירשם כמתמחה ברישום קבוע רק לאחר הרישום בפנקס הפסיכולוגים.

ג. תהליך ההתמחות:

1. **מציאת מקום להתמחות:** על המתמחה ברישום קבוע או זמני, למצוא בכוחות עצמו מקום התמחות. ניתן לקבל במשרד מועצת הפסיכולוגים רשימת מוסדות להתמחות (כולל כתובות וטלפונים) ולבקש ראיון ע"י פנייה ישירה למוסד המוכר בו בחר.
2. **מלגות התמחות:** זכאי לקבל מלגה רק פסיכולוג הרשום בפנקס הפסיכולוגים וקיבל זכאות למלגה מהוועדה המקצועית לפסיכולוגיה קלינית. כדי לקבל אישור זכאות למלגה, יש לשלוח למשרד טופס בקשה לזכאות למלגה, אישור מהאוניברסיטה על סיום תואר שני בפסיכולוגיה קלינית, צילום הרישום בפנקס הפסיכולוגים ושתי המלצות מפסיכולוגים קלינים. הזכאי למלגה, יציג את אישור הזכאות בפני הפסיכולוג האחראי על ההתמחות הקלינית במוסד בו הוא מעונין להתמחות. במידה ויש למוסד מקומות פנויים לקבלת מלגאים (כפי שקבעה הוועדה המקצועית), יפנה הפסיכולוג האחראי על ההתמחות במוסד אל הוועדה המקצועית ויבקש לשבצו כמלגאי. הזכאי למלגה **יתחיל את עבודתו במוסד כמתמחה על חשבון מלגה, רק לאחר שהמוסד קיבל אישור רשמי לכך ממשרד הבריאות.**
3. **רישום להתמחות:** מי שהתקבל להתמחות במוסד מוכר, יגיש לוועדה לפני תחילת עבודתו, טופס בקשה להירשם כמתמחה (זמני או קבוע) ויצרף לבקשה תעודות ואישורים כנדרש בטופס. **יום תחילת ההתמחות ייחשב התאריך בו החל את התמחותו במוסד בפועל או מועד הגעת המסמכים לוועדה המקצועית - הכל לפי התאריך המאוחר יותר** (תקנה 7 בתקנות ההתמחות). את הטפסים ניתן לקבל ממשרד מועצת הפסיכולוגים או מהפסיכולוג האחראי על תהליך ההתמחות במקום ההתמחות. המתמחה מתחייב להודיע לוועדה המקצועית בכתב על כל שינוי בתהליך או ברציפות בתהליך ההתמחות ולקבל את אישור הוועדה המקצועית על כך. **במעבר ממוסד אחד למוסד אחר יש לשלוח שוב טופס בקשה לרישום להתמחות.**
4. **משך ההתמחות:** שנתיים במשרה מלאה או במשרה חלקית שלא תפחת מחצי משרה וסך הכל של המשרה החלקית לא יפחת מתקופה השווה לשנתיים במשרה מלאה. ניתן לעשות הפסקות במהלך ההתמחות (לאחר קבלת אישור בכתב מהוועדה), אולם תקופת ההתמחות שנמשכה פחות משנה, לא תוכר כחלק מרציפות ההתמחות.
חופשת לידה - חופשת לידה אחת בת 3 חודשים בהתמחות של שנתיים במשרה מלאה ועד שתי חופשות לידה בנות 3 חודשים כל אחת בהתמחות של ארבע שנים בחצי משרה (כלומר, חופשת לידה אחת לכל שנתיים התמחות בחצי משרה) תיחשבה כחלק מההתמחות.
כאשר ההתמחות **במסגרת אישפוזית בפסיכולוגיה קלינית** נמשכת שנה אחת בלבד, תקופת היעדרות העולה על 30 יום בחצי משרה או 15 יום במשרה מלאה מכל סיבה תחייב הארכת תוכנית ההתמחות **להשלמת 12 חודשי התמחות מלאים.**
מתמחה בעל מומחיות אחרת - לקראת סיום השנה השלישית, יוכל המתמחה להגיש לוועדה המקצועית בקשה לקיצור תקופת ההתמחות בשנה. החלטת הוועדה על קיצור תקופת ההתמחות תינתן על סמך חוות הדעת של מדריכיו הקליניים. שלוש שנות ההתמחות המקוצרות יכללו התמחות הן במסגרת מרפאה והן במסגרת אישפוז.
5. **מקום ההתמחות:** ההתמחות תעשה רק במוסד שהוכר להתמחות ע"י הוועדה המקצועית, בהדרכתו ופיקוחו של פסיכולוג קליני מדריך או פסיכולוג קליני הנמצא בתהליך הסמכה להדרכה מאושר ע"י הוועדה המקצועית.
6. **מסלול ההתמחות:** ההתמחות תעשה **במסגרת אישפוז** (לפחות שנה ברציפות), ובמסגרת **מרפאה** (לפחות שנה ברציפות). בתכנון ההתמחות יש לקחת בחשבון שישנם מוסדות, בעיקר בתי חולים, המקבלים מתמחים לשנה וחצי לפחות, רצוי לברר זאת מראש. תוכנית ההתמחות תאפשר למתמחה מפגש עם אוכלוסייה מגוונת מבחינת פסיכופתולוגיה, גיל ובעיות פסיכוסוציאליות. לכן, מומלץ שהמתמחה לא יעבור את כל מסלול ההתמחות במוסד המטפל באוכלוסייה מאוד ספציפית, זאת כדי להכיר טווח רחב של מקרים ובעיות.

ד. מטלות ההתמחות:

1. **ראיון:** 30 שעות הדרכה פרטנית שינתנו על-ידי לפחות מדריך אחד בפסיכולוגיה קלינית או מומחה בתהליך הסמכה להדרכה בפסיכולוגיה קלינית בפיקוחו של מדריך בפסיכולוגיה קלינית.
2. **פסיכודיאגנוסטיקה:** 160 שעות הדרכה פרטנית שינתנו על-ידי לפחות שני מדריכים בפסיכולוגיה קלינית או מומחים בתהליך הסמכה להדרכה בפסיכולוגיה קלינית בפיקוחו של מדריך בפסיכולוגיה קלינית-יש לקבל לפחות 30 שעות הדרכה פרטניות מכל מדריך. תקופת הדרכה לא תפחת משנה מלאה ברציפות (הדרכה הניתנת לשני מתמחים בפסיכודיאגנוסטיקה, תוכר כהדרכה פרטנית, בתנאי שמשך כל פגישת הדרכה יהיה שעה וחצי).
על המתמחה להשלים במהלך שנות התמחותו **15 אבחונים מלאים**, מינימום של 3 בשנה (כל בטריית אבחון תכלול לפחות את מבחני ווכסלר, בנדר, ציורי HTP, ט.א.ט. ורורשאך). כל מדריך נדרש לציין על כמה דוחות נתן הדרכה למתמחה במהלך תקופת ההדרכה. רצוי לחלק את שעות ההדרכה ומספר הדוחות הפסיכודיאגנוסטיים על פני כל שנות ההתמחות (כ-40 שעות הדרכה ולא פחות מ-3 אבחונים בכל שנת התמחות בחצי משרה).
3. **פסיכותרפיה:** 160 שעות הדרכה פרטנית שינתנו על-ידי לפחות שני מדריכים בפסיכולוגיה קלינית או מומחים בתהליך הסמכה להדרכה בפסיכולוגיה קלינית בפיקוחו של מדריך בפסיכולוגיה קלינית - יש לקבל לפחות 30 שעות הדרכה פרטניות מכל מדריך. תקופת הדרכה לא תפחת משנה מלאה ברציפות. המתמחה רשאי לקבל עד 60 שעות הדרכה בפסיכותרפיה מבעלי מקצועות אחרים שהוכרו כמומחים במקצועותיהם ושיש להם הכשרה ייחודית ומומחיות בפסיכותרפיה ואשר אושרו מראש ע"י הוועדה המקצועית, זאת בתנאי שהמתמחה צבר לפחות 60 שעות הדרכה פרטנית מפסיכולוג קליני מדריך שלא יומרו בהדרכה קבוצתית.
4. **הדרכה קבוצתית:** בכל אחד מתחומי ההתמחות הנ"ל ניתן לקבל הדרכה במסגרת קבוצתית של 4 משתתפים לכל היותר, ובתנאי שמספר פגישות ההדרכה הקבוצתית בכל אחד משלושת התחומים לא יעלה על מחצית שעות ההדרכה הנדרשות. וזאת מבלי לפגוע בדרישה בסעיף ד.2. ו- ד.3. לשני מדריכים בהדרכה פרטנית. שעה וחצי של הדרכה קבוצתית תחשב כשעת הדרכה אחת.
5. **חובת המוסד:** על מוסד בו מתקיימת ההתמחות, להבטיח קיומו של תהליך התמחות מסודר מבחינת: אישור הוועדה המקצועית לתחילת התמחות, משך ההתמחות, היקף שעות ההדרכה, המטלות שעל המתמחה לבצע ומתן הערכות וחוות דעת המדריכים, כמפורט בסעיף הבא.

ה. הערכות וחוות דעת של מדריכים:

לפחות פעם בשנה **חייב** כל מדריך להיפגש עם המודרך לשיחת הערכה. מומלץ לרשום את תוכנה. עם סיום ההדרכה חייב המדריך לאשר את מספר שעות ההדרכה שנתן, ובפסיכודיאגנוסטיקה גם את מספר הבטריות שהועברו ע"י המתמחה בהדרכתו, ב"גליון ריכוז נתוני ההתמחות" של המודרך, ולכתוב חוות דעת על המודרך על גבי הטופס המובנה להערכת מתמחים. יש לכלול בטופס ההערכה גם חוות דעת מילולית בנוסף לציונים בטבלאות. חוות הדעת תתייחס למתמחה בהתאם לשלב ההתמחות בו הוא נמצא.

מתוך התפיסה שההדרכה היא תהליך משותף של המדריך והמודרך, על המדריך לשתף את המודרך בחוות הדעת, לאפשר לו להגיב עליה, ולהראות לו את חוות הדעת הכתובה **לפני** שליחתה לוועדה המקצועית. מומלץ לציין בחלק המילולי של חוות הדעת אי הסכמות (אם היו) בין תפיסת המדריך וזו של המודרך לגבי תוכן חוות הדעת. לאחר תהליך זה, על המדריך לשלוח את חוות הדעת ישירות לוועדה המקצועית לפסיכולוגיה קלינית. עותק נוסף יימסר למודרך, ועותק לפסיכולוג האחראי על ההתמחות.

חשוב לדעת! הוועדה המקצועית מקבלת חוות דעת רק ממדריכים במוסד המוכר בו אושר המתמחה להתמחות. חוות דעת מהדרכה פרטית לא תתקבל.

המודרך צריך לכלול ב"גיליון ריכוז הנתונים" את כל ההדרכות (הפרטניות והקבוצתיות) שקיבל במהלך התמחותו. חוות הדעת של כל המדריכים (כולל ההדרכות הקבוצתיות) צריכות להגיע לוועדה המקצועית עד התאריך הקובע שיפורסם לפני כל בחינה במידה ובתהליך ההתמחות תהיינה למתמחה שתיים (או יותר) הערכות שליליות, המעמידות בספק את התאמתו למקצוע, או את יכולתו לסיים את תהליך ההתמחות במשך הזמן המוקצב לכך, יהיה הפסיכולוג האחראי על ההתמחות במוסד חייב לשוחח עם המתמחה ולדווח על כך לוועדה המקצועית. במידת הצורך יוצע למתמחה לעבור למוסד אחר. במידה וגם במקום השני יקבל חוות דעת שליליות, תשקול הוועדה את הפסקת התמחותו.

1. בחינת סיום ההתמחות:

כדי לגשת לבחינת סיום ההתמחות, על המתמחה לשלוח לוועדה בקשה בכתב על גבי טופס הרשמה לבחינה, בהתאם למועדים המצויינים בו. אל הבקשה יש לצרף את האישורים המצויינים בטופס ושני העתקים של "גיליון ריכוז נתוני ההתמחות". כמו-כן עליו לוודא שכל מדריכיו שלחו את כל חוות הדעת לוועדה.

מתמחה יוכל לגשת לבחינה במידה והתקבלו לפחות שתי הערכות חיוביות ולא יותר מהערכה שלילית אחת (במקרה כזה תדון הוועדה המקצועית באילו תנאים יוכל לגשת לבחינה).

חשוב לדעת! בבחינה, ניתן יהיה להציג רק טיפול ואבחון שנעשו במהלך תקופת ההתמחות.

2. מספר הערות חשובות:

1. בכל מקרה של אי הבנה, שאלה או בקשה, המתמחה יכול לפנות בכתב לוועדה המקצועית לפסיכולוגיה קלינית במשרד מועצת הפסיכולוגים, כל פנייה תטופל בדיסקרטיות.
2. על כל שינוי ברציפות ההתמחות כגון: הפסקה, יציאה לחופשת לידה, מעבר למוסד אחר וכד', יש להודיע בכתב לוועדה ולקבל אישור רשמי על כך.
3. לפחות חצי שנה לפני סיום ההתמחות, כדאי לבקש מהמשרד טופס המפרט את דרישות הבחינה וטופס רישום לבחינה.
4. במועד הרישום לבחינה, כל חוות הדעת של המדריכים שהדריכו את המתמחה לאורך ההתמחות צריכות להיות בידי הוועדה, אחרת לא יוכל המתמחה לבקש לגשת לבחינה.
5. על המדריכים לדאוג, בסיום כל שלב, לשלוח את הערכותיהם לוועדה המקצועית.
6. בסיום ההדרכה, על הפסיכולוגים הראשיים לוודא כי המדריכים דנו בחוות הדעת שלהם עם מודרכיהם וכי לאחר אותו מפגש, שלחו את חוות הדעת לוועדה המקצועית.

אנו מאחלים לכולכם התמחות מצוינת ואוירה.

הוועדה המקצועית

לפסיכולוגיה קלינית

Council of Psychologists
Ministry of Health

5 Harabi Mebachrach St. Tel Aviv-Jaffa 66849

call.habriut@moh.health.gov.il

Tel: *5400 Fax: 02-6474804

מועצת הפסיכולוגים

משרד הבריאות

רח' הרבי מבכרך 5, תל אביב-יפו 66849

call.habriut@moh.health.gov.il

טל: *5400 פקס: 02-6474804